

KLÍMA A ENERGIA ...

Svet dnes čelí dvom vzájomne prepojeným problémom, ktoré nepoznajú hranice a ohrozujú súčasnú podobu civilizácie aj prírodu: globálnej energetickej krízy a zmene klímy.

Hlavnou príčinou týchto problémov je neudržateľný rast materiálnej spotreby ľudstva. Ten dočasne umožňuje narastajúca spotreba energie a stále intenzívnejšia doprava.

Až 80 percent zdrojov, z ktorých sa vyrába elektrina, teplo a palivá, tvorí ropa, zemný plyn a uhlie. Tieto fosílné zdroje energie sa v prírode vytvárali milióny rokov. Hoci sa ich zásoby ešte nedávno zdali obrovské, priemyselná civilizácia ich spotrebúva tempom, pri ktorom sa vyťažiteľné rezervy môžu minúť už za života súčasnej najmladšej generácie.

Celosvetová spotreba energie pritom rastie a obnoviteľné zdroje energie z nej kryjú stále iba menej než 15 percent. Sme na prahu energetickej krízy v rozmeroch, ktoré si väčšina z nás vôbec neuvedomuje.

Spaľovanie fosílnych palív uvoľňuje do ovzdušia oxid uhličitý. Prudko stúpajúca koncentrácia tohto skleníkového plynu bráni úniku tepelného žiarenia z povrchu Zeme do vesmíru a postupne otepluje atmosféru. Teplejší vzduch absorbuje viac vodných pár, činitele utvárajúce počasie majú k dispozícii viac energie, čím sa stávajú menej predvídateľné. Mení sa celkový charakter prúdenia vzduchu v atmosfére, čo postupne ovplyvňuje celý klimatický systém Zeme.

Zmena klímy má veľa podôb a väčšina z nich sa už dá pozorovať a zaznamenávať. Suché oblasti sa ešte väčšmi vysušajú, zatiaľ čo vlhké regióny postihujú čoraz intenzívnejšie zrážky. Zrýchľujúce sa topenie pevninských ľadovcov zvyšuje hladinu svetového oceánu a zároveň sa ním zmenšuje plocha arktického morského ľadu, ktorý najlepšie odráža dopadajúce slnečné žiarenie. To ešte urýchľuje klimatickú zmenu v polárnych oblastiach. Globálnym otepľovaním sa na Sibíri a v Kanade spúšťa proces roztápania trvalo zamrzutej pôdy, z ktorej sa postupne uvoľňujú obrovské zásoby doteraz viazaného metánu, mnohonásobne účinnejšieho skleníkového plynu ako je oxid uhličitý. S otepľovaním oceánu sa postupne mení charakter morských prúdov, ktoré sú dôležitým stabilizujúcim prvkom globálnej klímy. Kombinácia týchto faktorov umocňuje účinok skleníkových plynov v atmosfére.

Rozdiely medzi zimou a letom sa v miernych pásmach zmenšujú, prechodné obdobia sa skracujú alebo takmer úplne vytrácajú. Vegetačné pásma sa posúvajú a s nimi aj výskyt hmyzu prenášajúceho donedávna ešte exotické choroby. Lesy sú v rýchlo meniacej sa klíme menej odolné voči extrémnym prejavom počasia a škodcom, ktorým – naopak – meniace sa podmienky prospievajú a predlžujú im obdobie rozmnožovania.

Čoraz častejšie sme svedkami extrémnych prejavov počasia – buď mimoriadnych vín horúčav a za nimi často nasledujúcich požiarov, alebo prívalových zrážok, povodní a záplav nebývalých rozmerov. Zintenzívňuje sa ničivá sila tropických cyklónov a hurikánov.

Tornádo pri Fort Dodge v štáte Iowa (USA)

Tornádo je prudký vírivý vietor, spravidla sprevádzaný mrakom v tvare lievika, ktorý sa vysúva z búrkového oblaku smerom k zemi. Aj keď sa nedá presne odhadnúť, aký vplyv má zmena klímy na tvorbu tornád – podobne ako na akékoľvek iné špecifické prvky počasia –, dajú sa predpovedať podmienky, vhodné na ich sformovanie. Regióny, v ktorých sa už vyskytujú extrémne prejavy počasia, sa pravdepodobne stanú dejiskom rastúcej frekvencie výskytu takýchto podmienok, a to bez ohľadu na ročné obdobie.

Foto:

© Greenpeace / Daniel Beltrá
supporter.services.int@greenpeace.org

Vysušovanie pasienkov (Mexiko)

Dezertifikácia je degradácia územia na púšte, polopúšte a oblasti trpiace nedostatkom vody. Tento proces už priamo zasahuje viac ako 250 miliónov ľudí a ohrozuje ďalšiu miliardu obyvateľov vo vyše sto krajinách sveta, zväčša najchudobnejších ľudí s nepatrným politickým vplyvom, žijúcich na okraji spoločnosti.

Mŕtve stromy v údolí Sossuvlei (Namíbia)

Podľa Organizácie Spojených národov dezertifikácia sprevádzaná zmenou podnebia a stratou biologickej diverzity sa stáva jednou z hlavných globálnych hrozieb ľudstvu. Proces degradácie pôdy postihuje tretinu povrchu planéty.

Čln obyvateľov regiónu Rio Negro (Brazília)

Za dva roky od vzniku tejto fotografie roku 2008 hladina najväčšieho ľavého prítoku Amazonky a najväčšej svetovej rieky s čiernou vodou Rio Negro klesla na historicky najnižšiu úroveň za posledných sto rokov. Drastické sucho, ktoré vysušilo tento veľtok, izolovalo desiatky tisíc obyvateľov dažďových pralesov a prehĺbilo obavy z dôsledkov klimatickej zmeny pre celú amazonskú oblasť.

Pútnik na vysušenom dne rieky Padma (Bangladéš)

Kedysi majestátna Padma a jej prítoky v západnom Bangladéši vysychajú v dôsledku jednostranného rozhodnutia Indie z roku 1975 o odklonení vody na hornom toku Gangy priehradou Farakka v západnom Bengálsku. Severné aj južné regióny Bangladéša odvtedy v období sucha trpia nebezpečným a zrýchľujúcim sa procesom environmentálnej degradácie.

Záplavy po privalových dažďoch (Bangladéš)

Podľa oficiálnej správy UNICEF z 5. augusta 2007 Bangladéš postihli najhoršie záplavy v histórii. Plocha väčšiny okresov tohto štátu bola pod vodou viac ako mesiac. Povodne v Bangladéši, ale aj v severnej Indii a v Nepále postihli asi 20 miliónov ľudí.

Stovky ľudí zomrelo v dôsledku nedostatočnej hygieny a kontaminácie pitnej vody, keď sa v oblasti rozšírila malária, encefalitída, žalúdočné a črevné zápaly. Tristotisíc ľudí v Bangladéši sa presťahovalo do záchytných táborov alebo žili na železničných a diaľničných násypoch alebo na hrádzach.

Pobrežie v zálive Alcúdia na severozápade ostrova Mallorca (Španielsko)

Za posledných 20 rokov sa hladina mora každoročne zvýšila o 2,5 – 10 milimetrov. Následkom toho sú častejšie povodne, ľudia musia sťahovať svoje obydlia z pobrežia, poškodzuje sa infraštruktúra, znižuje sa plocha poľnohospodárskej pôdy a nebezpečne rastie koncentrácia soli v podzemnej vode. V dôsledku stúpania hladiny morí Pyrenejský polostrov pravdepodobne príde o veľkú časť svojich pláží.

Včely závislé od vody z bhopálskych kohútikov (India)

Pokles populácií včiel a iných opeľovačov je v posledných rokoch v centre pozornosti biológov aj poľnohospodárov, keďže by mohol významne ohroziť svetovú potravinovú bezpečnosť. Až donedávna vedci považovali za hlavnú príčinu ich ubúdania používanie pesticídov, zánik prirodzených biotopov a choroby. Najnovšie štúdie však upozorňujú na iný faktor, ktorý môže v tomto nebezpečnom procese zohrať hlavnú úlohu. Zmena podnebia môže negatívne ovplyvniť opeľovanie tým, že naruší synchronizáciu času kvitnutia rastlín a aktivizácie včiel po prezimovaní.

Polárny medveď v trhline ľadového poľa pri Baffinovom ostrove (Kanada)

So zmenšovaním plochy pevného ľadu je pre polárne medvede čoraz ťažšie loviť tulene, ktoré sú hlavným zdrojom ich potravy.

Populácia polárnych medveďov klesne podľa predpovedí biológov o viac ako 30 percent.

Klimatológovia očakávajú, že za dve až tri desaťročia v letnom období už nebude v Arktíde plávajúci ľad a do konca tohto storočia zmiznú aj všetky vysokohorské ľadovce.

Permafrost v tundre na Jamalskom polostrove (Rusko)

Tento odľahlý región v severozápadnej časti Sibíri je vážne ohrozený, lebo v dôsledku globálneho otepľovania sa tu roztápa odveký permafrost (trvalo zamrznutá zem). Ide o jednu z posledných obrovských divočín na svete, vlasť Nencov. Podľa týchto ľudí teplota v zime zvyčajne klesala na $-50\text{ }^{\circ}\text{C}$, teraz však zväčša dosahuje $-30\text{ }^{\circ}\text{C}$. Sneh sa topí skôr a rýchlejšie než v minulosti. Vedcov mimoriadne znepokojuje vývoj globálnej teploty, lebo ak bude teplota ďalej stúpať, do atmosféry sa uvoľnia milióny ton metánu, ktoré boli doteraz viazané v permafroste. Tento proces ešte zrýchli tempo klimateckej zmeny a spôsobí ďalšie nevratné reakcie globálneho klimatického systému.

Voda z topiaceho sa ľadovca Helheim (Grónsko)

Grónsky kontinentálny ľadovec je obrovská masa ľadu s plochou 1 710 000 km², ktorá pokrýva asi 80 percent územia Grónska. Po Antarktickom kontinentálnom ľadovci je to druhý najväčší ľadový blok na svete. Fotografia zachytáva obrovské tunely v ľade – ľadovcové mlyny – ktoré ako drenáž odvádzajú vodu z roztopeného ľadu. Ich zásluhou ľad reaguje na globálne otepľovanie rýchlejšie, než sa očakávalo. Topenie Grónskeho kontinentálneho ľadovca sa stupňuje a v rokoch 2003 – 2008 prispelo viac než 40 percentami k rastu hladiny svetového oceánu. Objem roztopeného ľadu z Grónska roku 2007 dvakrát prevyšoval objem všetkých ľadovcov v Alpách. Ak by sa roztopil celý ľadovec, prispel by podľa vedcov k zvýšeniu globálnej hladiny oceánu o 4 – 6 metrov.

Foto:

© Nick Cobbing / Greenpeace
supporter.services.int@greenpeace.org

Krása minulosti (Tanzánia)

Ešte roku 1990 sa turisti mohli z najvyššieho vrchu Afriky kochať pohľadom na krásny východ slnka spoza horského ľadovca. Ak sa tempo topenia ľadových polí nezastaví, Hemingwayove Snehy Kilimandžára navždy zmiznú, ešte kým žije súčasná najmladšia generácia.

Zmena arktickej klímy v kraji Nunavut (Kanada)

Spoločenstvá domorodých Inuitov zistili, že jesenné mrazy sa oproti minulosti oneskorujú až o mesiac a jarný odmäk prichádza každý rok skôr. Trvalý plávajúci ľad na mori sa zmenšuje a s ním odchádzajú aj tulene, od ktorých závisí výživa Inuitov.

V zime je vrstva ľadu na mori tenšia a ľad sa láme, čo zvyšuje riziko cestovania. Jesenné búrky sú čoraz častejšie a silnejšie a komplikujú plavbu na člnoch a lodiach. Horúčavy v lete topia permafrost a spôsobujú veľkoplošné zosuvy pôdy na pobreží a na brehoch vnútrozemských jazier.

Klimatickí utečenci z oblastí s malou nadmorskou výškou (Bangladéš)

Väčšinu Bangladéša tvorí rovinatá delta s nadmorskou výškou do 10 m nad morom. Ak bude globálne otepľovanie pokračovať súčasným tempom, roztopená voda z ľadovcov podľa odborných odhadov zvýši hladinu mora do konca storočia o jeden až dva metre. O pôdu – zdroj obživy – tak príde do roku 2030 až 20 miliónov ľudí. Roku 1995 zmizla pod stúpajúcou hladinou mora polovica ostrova Bhola – najväčšieho ostrova v Bangladéši – a zanechala za sebou 500 000 bezdomovcov.

Ľudia pred nádržou na zachytávanie dažďovej vody (Mali)

Dážď je v tejto časti Afriky často jediný dostupný zdroj vody. Voda zo striech sa zachytáva do betónových zásobníkov a slúži na preklopenie jej nedostatku v období sucha. V týchto oblastiach ľudia bežne používajú vodu z kontaminovaných jazier.

Spontánne požiare v Galícii (Španielsko)

Časté požiare v Galícii ničia pasienky pre domáce zvieratá. Vyššia teplota a sucho predlžujú sezónu s vysokou pravdepodobnosťou vzniku ohňa samovznietením, čo zvyšuje výskyt veľkých lesných požiarov. Tie nielenže ohrozujú ľudí, divorastúce druhy rastlín a lesnú faunu, ale podporujú aj proces dezertifikácie.

Ničivé stepné požiare (Južná Afrika)

Tento druh požiarov spôsobuje obrovské škody divjej prírode aj ľuďom najmä v obdobiach sucha so silnými vetrami.

Postupujúce vysušenie ekosystémov v rôznych častiach sveta v dôsledku klmatickej zmeny bude ich účinky pravdepodobne zvyšovať.

... ZODPOVEDNOSŤ ...

Historickú zodpovednosť za nenávratné spotrebúvanie obmedzených svetových zásob fosílnych palív a za zmenu klímy nesie najmä konzumná civilizácia Severu.

- Sever inštitucionalizoval globálny systém nerovného obchodovania. Ekonomická globalizácia už 50 rokov umožňuje bohatým krajinám Severu získavať z Juhu lacné suroviny a energiu z fosílnych palív. To udržiava obrovskú nadspotrebu väčšiny obyvateľstva Severu, ale zároveň zvyšuje zaostávanie Juhu. Tento globálny ekonomický systém vždy bol a stále je pod kontrolou Severu.
- Vyčerpávanie svetových zásob ropy a nastupujúca energetická kríza zvyšujú politickú a vojenskú agresivitu Severu v regiónoch s významnými zásobami zvyšných fosílnych palív a mobilizáciu finančných zdrojov na investície do diaľkovej infraštruktúry na ďalší import energie a palív z Juhu.
- Juh dotuje Sever nielen nepretržitým tokom surovín a energie, ale aj peniazmi zo splátok svojich dlhov, ktoré vplyvom úrokov exponenciálne rastú. Aby Juh splnil podmienky úverových zmlúv, musí exportovať stále viac a požičiavať si za čoraz nevýhodnejších podmienok.
- Sever nekompensoval Juhu nenávratnú stratu prírodných, surovínových a energetických zdrojov ani nesmierne environmentálne a spoločenské škody, ktoré spôsobuje ich ťažba a vývoz. Naopak, stavia sa do pozície dobrodínca, ktorý „odpúšťa“ časť nespravodlivých dlhov najchudobnejším krajinám sveta.

Globálnou daňou za relatívne pohodlie, blahobyť a životnú úroveň väčšiny spoločnosti na Severe a elit na Juhu je jednak prehlbujúca sa energetická kríza (a ňou podmienená finančná kríza), jednak rastúce škody v dôsledku destabilizácie podnebia, najmä nedostatok potravín a vody, šírenie chorôb a materiálne škody spôsobené extrémami počasia.

Tieto dôsledky postihnú najmä chudobné a zadlžené krajiny Juhu, ktoré nemajú, a nebudú mať prostriedky na rýchlu a účinnú adaptáciu, ale aj rýchlo pribúdajúce počty ľudí žijúcich na ekonomickej periférii Severu. Je iróniou osudu, že sú to práve tí, čo spotrebúvajú najmenej energie z fosílnych zdrojov a najmenej prispievajú k zmene klímy.

Rodina sa zásobuje vodou z delty Nigeru pri ropnom potrubí (Nigéria)

Zisky z prepravy ropy z krajín globálneho Juhu na Sever, vytvárané mnohé desaťročia, nikdy „nepresiakli“ do chudobných miestnych komún. Za posledných približne 50 rokov globálny systém nespravodlivého obchodovania otvoril bohatým krajinám prístup k lacným prírodným zdrojom a fosílnym palivám z rozvojového sveta. Tento systém umožňuje Severu, aby udržoval obrovskú nadspotrebu a plytvanie energiou aj surovinami, a zároveň ekonomicky marginalizuje Juh, devastuje jeho životné prostredie a spôsobuje mu nevyčísľiteľné spoločenské škody.

Energetická chudoba (India)

Ženy z kmeňa Agariov, výrobcov soli na salinách Little Rann v indickej oblasti Kaččh, asi 120 kilometrov severozápadne od Ahmedabádu, hlavného mesta štátu Gudžarát, s nákladom palivového dreva. Agariovia nemajú prístup k nezávadnej pitnej vode, zdravotnej starostlivosti, vzdelaniu ani sociálnej infraštruktúre. Udáva sa, že ich ženy donášajú palivové drevo každý deň zo vzdialenosti až 15 kilometrov.

Spaľovanie zemného plynu v povodí Amazonky (Ekvádor)

Ide o bežnú prax ropných spoločností, ktorou sa zbavujú zemného plynu z ropných polí v krajinách globálneho Juhu.

Robia to preto, lebo sa im finančne neoplatí budovať infraštruktúru aj na diaľkový transport plynu.

Permanentné spaľovanie plynu sa všeobecne považuje za trestuhodné plytvanie cenným energetickým zdrojom, príčinu rozsiahleho znečisťovania ovzdušia a významný faktor zvyšovania záťaže atmosféry skleníkovými plynmi, ktoré destabilizujú klímu. Ropa vyťažená z týchto oblastí je zväčša exportovaná na Sever.

Najväčší svetový tropický dažďový prales v povodí Amazonky (Brazília)

Dažďové pralesy bezplatne a neustále poskytujú životu na Zemi základnú a nevyhnutnú environmentálnu službu: recyklujú oxid uhľičitý na kyslík. Tak vyprodukujú viac ako 20 percent všetkého kyslíka v atmosfére. Neudržateľné tempo ťažby dreva a klčovania tropických pralesov, aby sa mohli rozširovať farmy a zvyšovať poľnohospodárska produkcia, ohrozujú túto funkciu pralesov. Každoročne takto navždy zmiznú pralesy s plochou väčšou než plocha územia Rakúska a Maďarska. Ak sa rýchlosť ich deštrukcie nezmení, do roku 2025 ostane na svete iba polovica dažďových pralesov a do roku 2060 zmiznú z povrchu Zeme úplne.

Odlesňovanie v Andách (Peru)

Takmer 60 percent územia Peru pokrývajú tropické lesy. Z nich až 80 percent sa zaraďuje do kategórie prirodzených lesov s veľkou biologickou diverzitou a bohatými prírodnými zdrojmi. Každý rok sa v Peru vyklúča viac ako 224 000 hektárov takýchto lesov, čo prispieva asi polovičným podielom k celkovým emisiám skleníkových plynov celej krajiny.

Príčinou je najmä sťahovanie farmárov z vysočín, ťažba dreva (zväčša protizákonná), komerčná poľnohospodárska produkcia, ťažba nerastov, plynu a ropy a výstavba ciest. Na fotografii je tristoročný exemplár stromu lopuna, ktorý má mystický a náboženský význam pre andské etniká Ašaninkasov a Inesov v Peru.

Ekologická daň za zvyšovanie spotreby palmového oleja zo Sumatry (Indonézia)

Bežným spôsobom rozširovania výroby „zeleného“ palmového oleja určeného pre Európu je ilegálne zaberanie lesnej pôdy a rašelinísk v Indonézii.

Z pôvodnej rozlohy tamajších dažďových pralesov ostávajú už iba tri percentá. Rastúci dopyt po palmovom oleji v Európe je príčinou a hnacím motorom odlesňovania, porušovania environmentálnej legislatívy a vznikajúcich konfliktov o pôdu aj v iných ázijských krajinách. Palmový olej sa využíva nielen v potravinárskom priemysle a na výrobu mydla, rozpúšťadiel, kozmetiky, sviečok, lepidiel a pomád, ale čoraz častejšie aj ako biopalivo na pohon áut.

Čistá doprava na krátke vzdialenosti v západnom Bengálsku (India)

Toto bezmotorové plavidlo v tvare kotla je veľmi populárne medzi obyvateľmi indickej dediny Ranpur v okrese Birbhum. Môže prepraviť štyroch až šiestich dospelých, pričom plavidlo ľahko ovláda jedna osoba.

Dopravné zápchy miliónov poloprázdnych áut v mestách (Nemecko)

Dopravný systém v modernom globalizovanom svete je založený na spotrebe lacnej ropy a jeho infraštruktúra sa stále a rýchlo rozvíja. Doprava v celosvetovom meradle prispieva takmer štvrtinou k celkovým emisiám oxidu uhličitého a pohltí až 27 percent spotrebovaných primárnych energetických zdrojov. Súčasný dopravný systém globálneho Severu uprednostňuje individuálnu dopravu pred hromadnou, podporuje diaľkovú dopravu na úkor miestnej a regionálnej a zvyhodňuje dopravu na báze ropy pred nemotorovou dopravou.

Tradičné udržateľné poľnohospodárstvo (Filipíny)

Ifugaovia v dedine Batad na Filipínach udržujú v horskom teréne tradičné poľnohospodárske postupy založené na obnove terás na pestovanie ryže, vybudovaných z blata a kameňov.

Tento systém je overený stáročiami a nepotrebuje ani liter ropy. Lokalita je súčasťou Svetového kultúrneho dedičstva UNESCO.

Živé poľnohospodárske tradície v západnom Bengálsku (India)

Roľníci v obci Dilakaš v západobengálskom okrese Huglí
mlátia obilie a ryžu bez pomoci strojov.
Na túto činnosť – a takisto ani na ďalšie
poľnohospodárske práce – nepotrebujú vôbec ropu.

Opustené sklady pesticídov v skrachovaných poľnohospodárskych družstvách (Slovensko)

Na rozdiel od tradičného decentralizovaného poľnohospodárstva, ktoré zabezpečuje potravinovú bezpečnosť malým lokálnym komunitám, veľkoplošné industrializované poľnohospodárstvo je existenčne závislé od masívnej spotreby ropy a chemikálií.

Na produkciu jednej kalórie v potravinách sa spotrebuje priemerne sedem až desať kalórií vstupnej energie.

Keďže ropa a plyn sú základom modernej poľnohospodárskej techniky, pokles ich dodávok v najbližších desaťročiach môže ceny potravín vytlačiť neúmerne vysoko a spôsobiť hladomor, ktorý nebude mať v histórii obdobu.

Soľné bane v údolí Maras (Peru)

Príklad udržateľnej ťažby minerálov, ktorá je zdrojom živobytia ľudí obývajúcich posvätné údolie Inkov. Soľ sa získava odparovaním slanej vody z podzemného prameňa. Minerálna voda s vysokým obsahom soli sa vpúšťa do spletitého systému kanálikov, ktorými postupne zostupuje cez niekoľko sto terasových nádrží s plochou do štyroch štvorcových metrov a hlbokých najviac 30 centimetrov. Tento pradávny družstevný systém vznikol v čase rozmachu Inkov. Na rozdiel od modernej veľkovýroby kuchynskej soli si nevyžaduje nijakú ropu.

Voz čaká na rybárov pri dedine Jade Taw (Barma)

Tento spôsob rybolovu, spracovania úlovku
a dopravy rybích produktov na regionálne trhy
nepotrebuje nijakú ropu.

Dopĺňanie paliva v antarktických vodách (Antarktída)

Veľrybia rezervácia v antarktických moriach je oblasť s rozlohou 50 miliónov štvorcových kilometrov okolo Antarktídy, kde je zakázaný akýkoľvek druh komerčného lovu veľrýb. Posádka nafukovacieho plavidla organizácie Greenpeace sa pokúša prekaziť prečerpávanie ropy na japonskú veľrybársku loď Nisshin Maru s tovarňou na spracovanie veľrýb z tankera Oriental Bluebird, ktorý v antarktických vodách protizákonne operuje ako súčasť veľrybárskej flotily.

Energeticky sebestačné bývanie (Mali)

Väčšina domov v dedine Kalibangou je postavená z hliny a ich strechy sú pokryté slamou. Hlina je najpoužívanejší stavebný materiál, s ktorým tu má každý obyvateľ priamu osobnú skúsenosť. Svojpomocná údržba a úpravy domov sú súčasťou tunajšieho životného rytmu. Výstavba a udržiavanie obydli a obecnej infraštruktúry sa úplne zaobíde bez ropy.

Metropolitná oblasť Tokio-Jokohama a najväčšie súmestie na svete (Japonsko)

Roku 1950 bol New York jedinou metropolitnou oblasťou na svete s viac ako 10 miliónmi obyvateľov. Roku 1985 bolo takýchto oblastí deväť, roku 2004 už 19 a v januári 2011 až 25, pričom počet obyvateľov v piatich najväčších súmestiach presiahol 20 miliónov. Celkové množstvo energie, ktoré za jeden rok spotrebuje súmestie Tokio-Jokohama s vyše 34 miliónmi obyvateľov, prevyšuje ročnú energetickú spotrebu 335 miliónov ľudí žijúcich v trinástich chudobných štátoch Afriky.

... A SPRAVODLIVOSŤ

Aj keby ľudstvo bolo schopné zastaviť ďalšie spaľovanie fosílnych palív a radikálne by znížilo spotrebu energie, globálnej zmene klímy už nezabráni. Tento proces už začal a jeho zotrvačným účinkom sa nevyhne ani jeden región či krajina na svete.

Čaká nás život v meniacich sa podmienkach, ktoré sa budú výrazne líšiť od podmienok, na ktoré si ľudstvo za predchádzajúcich generácií už zvyklo. Budú to podmienky radikálne odlišné aj od očakávaní, ktoré v nás živia politici, podnikatelia, technologickí optimisti, médiá a často aj školský systém.

Čím skôr a čím viac ľudí si to včas uvedomí, tým lepšie môžeme zvládnuť problémy, do ktorých nás dostala kombinácia chamtivosti, pohodlnosti, obmedzenosti a naivnej viery v trvalý ekonomický rast v obmedzenom priestore s vyčerpatelnými zdrojmi. Šancu má iba inteligentný a solidárny postup na všetkých úrovniach súčasne – od jednotlivca a rodiny cez obce, samosprávne oblasti, regióny a štát až po medzinárodné spoločenstvo.

Začať a uskutočniť najväčšie kroky musia tí, ktorí nesú hlavnú zodpovednosť – na čele s krajinami Európskej únie, nevynímajúc štáty strednej Európy. Bez zneužívania svojho medzinárodného postavenia, bez úlisných ekonomických manévrov a zákulisných politických špekulácií. Pokusy obhajovať vlastnú nečinnosť poukazovaním na pasivitu ostatných alebo ohrozenie vlastnej ekonomickej sily sú len alibizmus, ktorý budúce generácie neospravedlnia.

To je klimatická spravodlivosť.

Táto výstava je súčasťou projektu VAMOS – Act Now! Kids Together 4 Climate Justice.

Projekt finančne podporila Európska únia. Výstavu pripravilo združenie Priatel'ia Zeme-CEPA

s partnerskými organizáciami Klimabündnis Österreich (Rakúsko) a Reflex (Maďarsko)

a s podporou medzinárodných Priateľov Zeme, Priateľov Zeme Malta, Priateľov Zeme Španielsko,

Greenpeace International a Greenpeace Slovensko. Ďakujeme týmto organizáciám aj autorom fotografií

za nezištné poskytnutie krásnych snímok. Výlučnú zodpovednosť za obsah výstavy nesú Priatel'ia Zeme-CEPA s partnermi.

Preto za nijakých okolností nemožno obsah výstavy pokladať za stanovisko Európskej únie.

Foto:

Štefan Kordoš

stefan.kordos@gmail.com

Americké vrtuľníky pred štartom na splnenie poslednej bojovej úlohy (Irak)

Americká a britská vláda vždy zdôrazňovali, že dôvodom invázie do Iraku roku 2003 bolo zničenie jeho zbraní hromadného ničenia a skoncovanie s podporou terorizmu. Ako však vyhlásil šéf americkej centrálnej banky Alan Greenspan v septembri 2007, hlavným motívom vojny v Iraku bolo zabezpečiť Spojeným štátom prístup k irackým zásobám ropy v budúcnosti: „Škoda, že je politicky nepríjemné priznať to, čo aj tak už všetci dávno vedia: vo vojne v Iraku išlo najmä o ropu.“

Pokus obhájiť neobhájiteľné pred centrálou firmy Shell (Holandsko)

Bývalý výkonný riaditeľ Shell Jeroen Van der Veer v konfrontácii so zástupcami komunít z Nigérie poškodených bezohľadnými a dlhodobými praktikami firmy pri ťažbe ropy. Vedúci predstaviteľ nigérijskej organizácie

Akcia za environmentálne práva Nnimmo Bassey vtedy povedal:

„Delta Nigeru zomiera. Hlavným vinníkom tohto environmentálneho terorizmu sú západné nadnárodné ropné spoločnosti. Ťažia. Zabíjajú. Ničia. Všetko kvôli zisku.“

Domorodí Penanovia blokujú prístup do lesov (Malajzia)

Príslušníci nomádskeho etnika žijúceho v Sarawaku, malajskej časti ostrova Borneo, blokujú cestu, aby zabránili drevorubačom preniknúť do pralesov vo vnútrozemí, od ktorých závisí ich prežitie. Malajská drevárska firma Lee Ling ťaží v tejto oblasti drevo a podľa plánov sa majú zlikvidovať všetky lesy Penanov. Na ich mieste sa majú vysadiť plantáže rýchlorastúcich drevín pre papierenský priemysel. Penanovia sa živia lovom, zberu plodov a rybolovom. Ak by prišli o lesy, stratili by zdroj obživy.

Jedno z riešení nedostatku energie (Čína)

Mnohé obce v hornej provincii S'čchuan nemajú prístup k elektrine.
Podnebie je tu suché s intenzívnym slnečným žiarením.

Na fotografii si dievča zohrieva vodu
na rodinnom solárnom variči.

Prispôsobenie vzdelávania dôsledkom klimatickej zmeny (Bangladéš)

Dievčatá z dediny Natore sa učia pomocou internetu v škole na lodi zrekonštruovanej neziskovou výskumnou organizáciou Shidulai Swarnirvar Sangstha.

Pri záplavách, ktorých následky sa v Bangladéši vplyvom globálneho otepľovania neustále zhoršujú, žiaci nemajú iný prístup k vzdelávaniu.

Demonštrácia na podporu nemotorovej dopravy (Budapešť)

Proces klimatických zmien sa už začal a nie je možné zastaviť ho.

Dajú sa iba zmierniť alebo spomaliť jeho negatívne účinky a ľudia sa na zmenu musia vopred pripraviť a adaptovať. Jedna z mnohých vecí, ktoré môžu urobiť jednotlivci aj rodiny, je zbaviť sa závislosti od osobných áut. Bicyklová doprava je nevyhnutnou súčasťou adaptácie na rastúci nedostatok ropy v doprave najmä vo veľkomestách na celom svete.

Chlapec z partnerského regiónu Klimatickej aliancie (Brazília)

Jeden z najdôležitejších úspechov koordinovaného úsilia domorodých etník amazonskej oblasti, podporovaného Klimatickou alianciou – združením samospráv globálneho Severu – bolo uznanie územia pôvodných obyvateľov pozdĺž horného toku rieky Rio Negro štátnymi orgánmi Brazílie.

Územná autonómia je nielen kľúčový predpoklad prežitia kultúry pôvodných obyvateľov, ale aj ochrany dažďových pralesov, a teda aj stabilizácie globálnej klímy.

Harmónia medzi krajinou a človekom na hriňovských lazoch (Slovensko)

Ak si má bohatšia časť sveta zachovať najhodnotnejšie zvyšky svojej prírody a krajiny v podmienkach meniacej sa klímy, musí orientovať rozvoj svojich regiónov na energetickú sebestačnosť. Jej základom je radikálne zníženie súčasnej spotreby energie a citlivé využívanie lokálnych obnoviteľných zdrojov namiesto pokračujúceho rastu spotreby dovážaných tovarov, energie a palív.

Regionálna energetická autonómia, skoncovanie so spotrebou energie z fosílnych zdrojov a dovozom tovarov a energie z Juhu sú najdôležitejšie podmienky klimateckej spravodlivosti.